

Модуль 3: Збереження екосистем морських трав та дослідження з оцінки впливу на довкілля в країнах Середземномор'я

У цьому модулі розглядається критична важливість екосистем морських трав у морському середовищі Середземномор'я та аналізуються системи оцінки впливу на довкілля в різних середземноморських країнах. Ми розглянемо як підходи до збереження, так і регуляторні механізми, спрямовані на захист цих життєво важливих оселищ.

Автор: Şevki Danacıoğlu

Важливість екосистем морських трав

1 Критично важливі осели 2 Глобальне визнання

Екосистеми морських трав є важливими оселищами для мігруючих морських видів, зокрема сирен, китоподібних, морських черепах та пластинозябрових. Їхній захист має вирішальне значення для збереження морського біорізноманіття в усьому Середземноморському регіоні.

Резолюція Генеральної Асамблеї ООН 76/265 проголосила 1 березня Всесвітнім днем морських трав, підкресливши глобальне значення цих екосистем. У звіті ЮНЕП 2020 року «Out of the Blue: The Value of Seagrasses to the Environment and to People» наведено комплексні рекомендації щодо збереження морських трав.

3 Екосистемні послуги

Екосистеми морських трав надають життєво важливі послуги, зокрема поглинання вуглецю, кругообіг поживних речовин, продовольчу безпеку, продуктивність рибальства, поліпшення якості води та захист узбережжя. Ці послуги безпосередньо сприяють добробуту людей і здоров'ю довкілля.

Кліматичні переваги та загрози для морських трав

Поглинання вуглецю

Екосистеми морських трав мають значний потенціал поглинання та накопичення вуглецю. Захист і відновлення цих оселищ можуть суттєво сприяти досягненню цілей Рамкової конвенції ООН про зміну клімату та Паризької угоди.

Суттєві загрози

Екосистеми морських трав зазнають численних загроз, серед яких деградація оселищ, забруднення (зокрема шумове), зміна клімату, надмірний вилов, донне тралення, днопоглиблення та прибережна забудова. Ці чинники спричинили глобальне скорочення оселищ морських трав і пов'язаного з ними біорізноманіття.

Обізнаність і дії

Існує нагальна потреба підвищувати обізнаність на всіх рівнях і сприяти заходам зі збереження та відновлення морських трав. Посилення екосистемних послуг і функцій є ключовим для досягнення Цілей сталого розвитку.

Міжнародні рамкові механізми захисту морських трав

Транскордонна співпраця

Багато екосистем морських трав мають транскордонний характер, тому для їх збереження та сталого управління необхідні спільні й скоординовані зусилля країн, регіональних організацій, міжнародних установ та зацікавлених сторін.

Десятиліття ООН

Десятиліття ООН наук про океан в інтересах сталого розвитку (2021–2030) та Десятиліття ООН з відновлення екосистем (2021–2030) створюють рамки для заходів зі збереження морських трав.

Міжнародні зобов'язання

Відповідні міжнародні зобов'язання містяться в Куньмінсько-Монреальській глобальній рамковій програмі з біорізноманіття (особливо Цілі 1, 2 і 3), Паризькій угоді та Цілях сталого розвитку.

Прорив для морських трав 2030

Глобальна ініціатива «2030 Seagrass Breakthrough», оголошена на COP28 РКЗК ООН, має на меті створити колективну рамку дій державних і недержавних суб'єктів для сталого фінансування захисту, збереження та відновлення екосистем морських трав у світі до 2030 року.

Дослідження впливу в країнах Середземномор'я: огляд

Вплив Європейського Співтовариства

Сім середземноморських країн (Кіпр, Франція, Греція, Італія, Мальта, Словенія та Іспанія) належать до Європейського Співтовариства й зобов'язані застосовувати його директиви. Країни, що приєдналися до ЄС після травня 2004 року, повинні гармонізувати національне законодавство з європейськими стандартами.

Різний рівень впровадження

Хоча поняття оцінки впливу на довкілля відоме багатьом середземноморським країнам, воно не завжди системно відображене в національному законодавстві. У цьому розділі розглядається сучасний стан досліджень впливу на основі даних, наданих національними координаційними центрами SPA.

Обмеження охоплення

Цей огляд не має на меті описати законодавство всіх середземноморських країн, а подає зріз систем оцінки впливу на довкілля в регіоні, з особливою увагою до того, як вони враховують екосистеми морських трав.

Європейське регулювання оцінки впливу на довкілля

Директива ЄЕС 85/337

Поняття досліджень впливу міститься в Директиві щодо оцінки впливу певних державних і приватних проєктів на довкілля. Згодом її було змінено Директивою ЄЕС 97/11, що заклала основу оцінки впливу на довкілля в державах-членах ЄС.

Директива 2000/60/ЄС

Водна рамкова директива робить оцінку впливу на довкілля (ОВД) обов'язковою для діяльності, що впливає на водні ресурси. Вона встановлює рамки дій Співтовариства у сфері водної політики та додатково посилює заходи з охорони довкілля.

1

2

Директива 2001/42/ЄС

Ця директива, ухвалена 27 червня 2001 року, доповнює попередні норми, охоплюючи оцінку екологічних наслідків певних планів і програм. Вона застосовується до планів, підготовлених органами влади на національному, регіональному або місцевому рівнях і передбачених законодавчими, нормативними чи адміністративними положеннями.

3

Проекти, що потребують досліджень впливу відповідно до директив ЄС

1 Енергетичні проекти

Нафтопереробні заводи (крім виробництва мастильних матеріалів), великі установки газифікації або зрідження, що переробляють щонайменше 500 тонн вугілля чи бітумінозних сланців на добу, теплові електростанції потужністю від 300 МВт і атомні електростанції (крім дослідницьких установок із постійною тепловою потужністю менше 1 кВт).

2 Промислові об'єкти

Установки для зберігання або перероблення радіоактивних відходів, металургійні підприємства, об'єкти з видобування та перероблення азбесту, а також хімічні установки відповідно до директив ЄС потребують оцінки впливу на довкілля.

3 Транспортна інфраструктура

Інтенсивно використовувані транспортні магістралі, аеропорти зі злітно-посадковими смугами понад 2,1 км, портова інфраструктура для суден понад 1 350 тонн і морські шляхи для суден понад 1 350 тонн підлягають обов'язковій оцінці впливу.

4 Управління відходами

Об'єкти для видалення, перероблення або зберігання токсичних відходів мають пройти оцінку впливу на довкілля до отримання дозволу, щоб потенційні екологічні ризики були виявлені та мінімізовані.

Додаткові проекти, що підлягають оцінці впливу

Оцінювання на розсуд держави

Багато видів забудови можуть потребувати дослідження впливу, якщо держави-члени вважають, що їхні характеристики цього вимагають. Сюди належать проекти у сільському господарстві, гірничодобувній та енергетичній галузях, металообробці, виробництві скла, хімічній і харчовій промисловості, текстильній, шкіряній, деревообробній і паперовій галузях, гумовій

Комплексне охоплення

Дослідження впливу мають передбачати як прямі, так і непрямі наслідки для людей, фауни, флори, ґрунту, повітря, клімату, ландшафту, матеріальних цінностей і культурної спадщини. Такий комплексний підхід забезпечує врахування всіх потенційних впливів на довкілля.

Необхідна інформація

Керівники проектів повинні надати опис проекту (місце, проектне рішення, розмір), заходи для запобігання або зменшення негативних наслідків, дані для визначення впливів на довкілля, розглянуті альтернативи та нетехнічне резюме. Ця інформація має бути доступною громадськості й відповідним адміністративним органам.

Участь громадськості в оцінці впливу на довкілля

Оприлюднення інформації

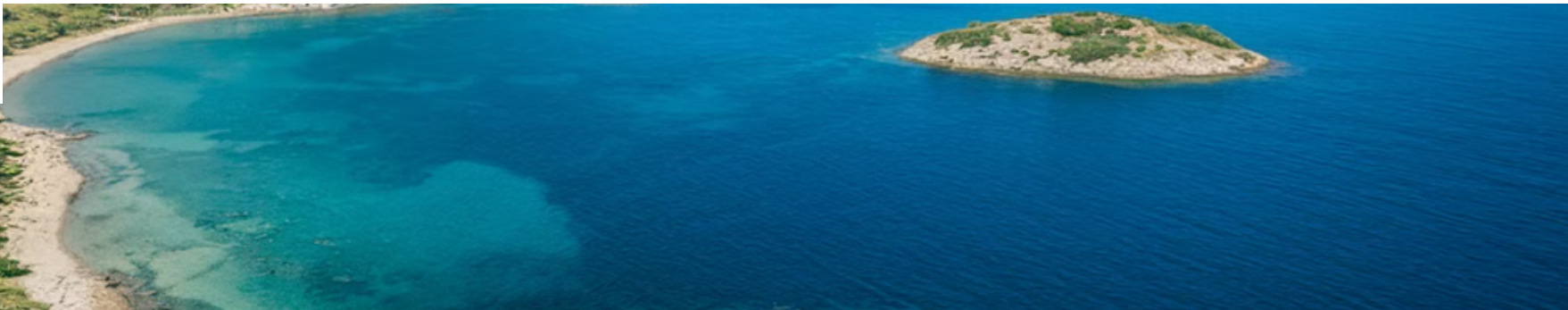
Повне досьє з оцінки впливу має бути доступним громадськості для збору думок. Адміністративні органи, відповідальні за надання дозволу на проєкт, також повинні мати доступ до всієї документації.

Прозорість рішень

Рішення про надання дозволу та всі умови, пов'язані з реалізацією проєкту, мають бути доступними громадськості. Якщо це дозволяє національне законодавство, можуть також оприлюднюватися підстави, що обґрунтували рішення.

Захист морських трав

Хоча види морських трав прямо не згадуються в європейській Директиві про ОВД, Директива про оселища (92/43/ЄЕС) створює правову основу для збереження диких рослин, тварин та їхніх оселищ. Луки *Posidonia* внесено до Додатка І як тип природного оселища, що потребує спеціальних зон збереження.

Оцінка впливу на довкілля в Албанії

1

Формування нормативної бази

В Албанії існують норми щодо досліджень впливу в контексті прибережної забудови, хоча історично таких досліджень проводилося небагато. Останні ініціативи в межах проєкту Світового банку з інтегрованого управління прибережною зоною спрямовані на включення ОВД для луків *Posidonia* до процедур оцінки впливу на довкілля.

2

Захист морських трав

Хоча луки морських трав, такі як *Posidonia oceanica* та *Zostera marina*, прямо не охоплені албанськими нормами ОВД, вони захищені національним законодавством відповідно до рішення Ради Міністрів про охоронювані види (2003).

3

Проблеми впровадження

Попри наявність нормативної бази, Албанія стикається з труднощами у впровадженні комплексних оцінок впливу на довкілля, особливо для морських екосистем. Пріоритетами залишаються розвиток спроможності та інституційне зміцнення.

Оцінка впливу на довкілля в Алжирі

Правова база

Закон №03-10 (19 липня 2003 р.) про охорону довкілля вимагає проведення досліджень впливу для проєктів розвитку та будівництва. Положення щодо його застосування додатково визначаються нормативними актами.

Виконавчий декрет

Виконавчий декрет №90-78 (27 лютого 1990 р.) щодо досліджень з оцінки впливу на довкілля прямо передбачає захист дикої флори й фауни та природних оселищ.

Складові оцінювання

Відповідно до алжирських норм, дослідження впливу має містити аналіз початкового стану довкілля та аналіз потенційних екологічних наслідків запропонованого розвитку.

Оцінка впливу на довкілля в Боснії і Герцеговині

1

Адаптована нормативна база

У Боснії і Герцеговині діє Закон про просторове планування (Офіційний вісник №9/87), адаптований із законодавства колишньої Югославії відповідно до Дейтонських мирних угод. Закон згадує дослідження впливу, але не деталізує порядок їх проведення.

2

Екологічні вимоги

За чинними нормами будівельна діяльність не повинна загрожувати організмам і має зберігати умови ділянки. Роботи з розвитку не повинні спричиняти порушення, що перевищують здатність довкілля до саморегуляції, або впливати на здоров'я та безпеку людей.

3

Проблеми впровадження

Дослідження виконують акредитовані державні або приватні організації, однак вони не зобов'язані окремо підтверджувати компетентність у морському середовищі. Очікувалося, що у 2001 році набудуть чинності нові закони з детальнішими вимогами до досліджень впливу.

Оцінка впливу на довкілля в Хорватії

Нормативна база

Норми щодо досліджень впливу в Хорватії містяться в Декреті №1324/59/2000, прийнятому відповідно до Закону про охорону довкілля (Офіційний вісник №82/94, 128/99). Декрет змінювали у 2004 і 2006 роках (Офіційний вісник №136/04, 85/06), а відповідальним органом є Міністерство охорони довкілля та просторового планування.

Захист морських трав

Хоча морські рослинні угруповання прямо не згадуються в нормах щодо досліджень впливу, такі види морських трав, як *Posidonia oceanica*, *Zostera marina* та *Zostera noltii*, охороняються на національному рівні відповідно до постанови «Про проголошення диких таксонів охоронюваними або суворо охоронюваними» (Офіційний вісник №7/2006).

1

2

Необхідні елементи

Хорватські дослідження впливу мають містити опис початкового стану, запланованого розвитку, очікуваних впливів і незручностей, запропонованих заходів пом'якшення та післяпроектного моніторингу. Дослідження проводять акредитовані приватні або державні організації з підтвердженим досвідом у морському середовищі.

3

Оцінка впливу на довкілля в Єгипті

1 Правова основа

Закон про довкілля (Закон №4/1994) робить проведення дослідження впливу обов'язковим у Єгипті. Єгипетське агентство з питань довкілля (EEAA) відповідає за виконання цього закону через сектор розвитку довкілля (EMS).

2 Вимоги до дослідження

Єгипетські дослідження впливу мають описувати запропонований проєкт, наявні природні ресурси, заходи з пом'якшення наслідків і альтернативні пропозиції. EMS співпрацює з університетськими професорами та галузевими експертами для оцінювання поданих досліджень.

3 Спрямованість впровадження

У 1992–1994 роках проєкти, що потребували досліджень впливу, переважно стосувалися туристичної забудови (84%, зокрема марин і причалів); меншу частку становили електростанції (3%) та опріснювальні станції (3%). Керівники проєктів загалом демонстрували прихильність до охорони довкілля.

Оцінка впливу на довкілля у Франції

1

Піонерський підхід

Франція стала першою середземноморською країною, що запровадила дослідження впливу; відповідні норми з'явилися в Законі 1976 року про охорону природи. Декрет від 12 жовтня 1977 року (№77-1141) визначив загальні умови проведення досліджень, зазначивши, що їх зміст має відповідати масштабу проєкту та передбачуваним впливам на довкілля.

2

Посилена нормативна база

Декрет 1993 року (№93-245) доповнив і уточнив процедуру дослідження впливу, вимагаючи аналізу початкового стану ділянки, прямих і непрямих впливів на довкілля, методів оцінювання, обґрунтування проєкту, заходів пом'якшення з оцінкою витрат і нетехнічного резюме.

3

Комплексне охоплення

На відміну від інших країн, французькі норми перелічують як об'єкти, що потребують дослідження впливу, так і роботи, звільнені від нього. Принцип полягає в тому, що дослідження впливу має бути правилом, а звільнення — винятком. Окремо виключено лише технічне обслуговування та капітальні ремонти.

Участь громадськості у французьких дослідженнях впливу

Доступ громадськості

Якщо потрібне громадське розслідування, дослідження впливу включається до досьє. Якщо розслідування не проводиться, дослідження має бути доступним громадськості до початку робіт. Про наявність дослідження впливу потрібно повідомити в регіональній і національній пресі, надавши щонайменше п'ятнадцять днів для громадського ознайомлення.

Розгляд міністерством

Міністр довкілля може розглянути будь-яке дослідження впливу й має 30 днів для надання висновку. До завершення цього строку не можуть розпочатися ані роботи, ані громадське розслідування. Для проектів, що потребують громадського розслідування, висновок міністра бажано отримати до його початку.

Відповідальність і правозастосування

Керівник проєкту («заявник») відповідає за дослідження впливу й несе відповідальність за його неповноту або недостатність. Хоча він не зобов'язаний проводити дослідження особисто, рекомендується залучати фахівців. Відсутність обов'язкового дослідження впливу може призвести до зупинення робіт.

Процес громадського розслідування у Франції

Правова основа

З 1983 року французьке законодавство вимагає громадських розслідувань для проєктів, що можуть впливати на довкілля. Це забезпечує краще інформування громадськості та надає органам влади необхідні відомості для прийняття рішень (Закон №86-630 від 12 липня 1983 р.).

Посилений захист

Декрет 1993 року розширив вимоги до досліджень впливу на містобудівні та туристичні проєкти, інтегрував положення європейської Директиви та підвищив ефективність процедури. Декрет 1989 року окремо регулює забудову в районах із визначними об'єктами або ландшафтами.

Вимоги до процедури

Громадськість має бути поінформована за п'ятнадцять днів до початку розслідування, а саме розслідування має тривати щонайменше один місяць. Процес дає змогу подавати пропозиції, зауваження та контрпропозиції. Висновки комісара з розслідування оприлюднюються, а результати чинні протягом п'яти років.

Фінансова відповідальність

Керівник проєкту несе витрати на розслідування, за винятком винагороди комісара з розслідування, яку сплачує держава. Хоча громадські розслідування та дослідження впливу часто перетинаються, це окремі процедури: розслідування може проводитися без дослідження впливу і навпаки.

Оцінка впливу на довкілля в Греції

Процес ОВД у Греції та захист морських трав

Двоетапний підхід

Грецька процедура ОВД має два етапи: спочатку — Попередній екологічний звіт із погодженням типу та місця проєкту; потім — повний Екологічний звіт із остаточними екологічними умовами реалізації. Такий підхід дає змогу втручатися в проєктування та краще застосовувати принцип запобіжності.

Необхідна інформація

Грецькі дослідження впливу мають містити опис початкового стану, запланованих робіт, очікуваних впливів і шкідливих наслідків, а також заходів зі зменшення негативного впливу. Обсяг необхідної інформації залежить від типу, розміру та місця розташування проєкту.

Ієрархія погодження

Залежно від типу та масштабу проєкту, погодження здійснюють префектурні, регіональні або центральні екологічні служби. Для проєктів у мережі Natura 2000 (до якої входить більшість важливих луків морських трав) екологічне погодження надають більш централізовані служби, а Відділ управління природою завжди залучається до консультацій.

Оцінка впливу на довкілля в Ізраїлі

Правова база

В Ізраїлі законодавство щодо споруд у морській зоні належить до компетенції Міністерства внутрішніх справ і Закону 1965 року про розвиток та будівництво. Закон встановлює правила забудови та створив Комітет територіальних вод (TWC).

Морський орган

Комітет територіальних вод займається плануванням і будівництвом у морській території та на узбережжі. Будь-яка забудова в цих зонах потребує попереднього погодження TWC.

Прибережне планування

Рішення TWC ґрунтуються на загальному національному плані прибережних районів, який переважно враховує наземне використання берегової смуги та кількох сотень метрів углуб суходолу. Такий підхід зосереджений на управлінні взаємодією суходолу й моря.

Оцінка впливу на довкілля в Італії

1 Усталена практика

Понад п'ятнадцять років усі морські проєкти розвитку в Італії повинні проходити оцінку впливу на довкілля (VIA). Сицилія, завдяки автономному статусу, завжди вимагала ОВД для всіх морських операцій, а не лише тих, що передбачені європейськими директивами.

2 Правова база

Європейська Директива імplementована в Італії Декретом 1999 року (№152/1999) «Положення про захист вод від забруднення». Стаття 3.4.1.2 прямо згадує морські фанерогами, зазначаючи, що через їх значну природну цінність ці види мають бути нанесені на карти та підлягати спеціальному моніторингу.

3 Комплексний підхід

Італійські дослідження впливу містять усі елементи, передбачені європейською Директивою, а також післяпроєктний моніторинг. Дослідження охоплюють широкі географічні райони відповідно до попереднього масштабу проєкту та включають детальну оцінку екологічних і біологічних характеристик.

Вимоги до процедури VIA в Італії

Комплексне оцінювання

Процедура VIA має враховувати природні та антропогенні елементи кожної ділянки та їх взаємодію з довкіллям у цілому. Конкретні елементи оцінювання наведено в Додатку II до нормативних актів.

Водне середовище

Морські води необхідно аналізувати і як елемент довкілля, і як ресурс. Аналіз води включає щомісячні вимірювання фізико-хімічних параметрів на трьох глибинах. Оцінка ресурсів охоплює планктон і нектон для визначення біологічної значущості та трофічної ефективності.

1

2

Якість повітря

Дослідження мають визначити вихідну якість повітря, вплив проекту на межу вода/повітря та морські організми, а також метеорологічні характеристики ділянки. Такий комплексний підхід забезпечує врахування всіх потенційних атмосферних впливів.

3

4

Геологічні характеристики

Дослідження мають оцінювати геологічні та геоморфологічні характеристики ґрунту й надр. Фізико-хімічний склад ґрунту необхідно аналізувати для визначення окисно-відновних процесів, взаємодії субстрату з організмами та здатності середовища до сприйняття навантаження.

Оцінювання рослинності та захист морських трав в Італії

Аналіз рослинності

Рослинність є найважливішою складовою італійських досліджень впливу на довкілля. Її необхідно картувати із зазначенням домінуючих видів і батиметричної зональності. Рідкісні та охоронювані види мають бути визначені, а також складений флористичний перелік. Спостереження можуть доповнюватися фітоценологічними описами.

Оцінювання екосистем

Усі параметри мають сприяти розумінню екосистем та їхніх функцій. Картографічний звіт у масштабі 1:10 000 про екосистемні одиниці має показувати можливий антропогенний тиск. Синекологічні індекси та біотести допомагають оцінити функціонування екосистем, здатність до самоочищення, зрілість і якість.

Захист морських трав

Хоча італійське законодавство про ОВД прямо не згадує морські рослинні угруповання, такі види морських трав, як *Posidonia oceanica*, охороняються на національному рівні згідно із Законом №175 (27 травня 1999 р.). Деякі регіони запровадили ширший захист, наприклад норми Лігурії 2001 року щодо ОВД для проєктів на територіях, важливих для Співтовариства, включно з луками *P. oceanica*.

Оцінка впливу на довкілля в Лівії

1

Нормативна база

У Лівії розроблено проекти правил оцінки впливу економічних проєктів і видів діяльності, що можуть загрожувати довкіллю. Будь-який суб'єкт, який запитує реалізацію, зміну або розширення економічної діяльності, повинен подати форму екологічної класифікації до Генерального управління з питань довкілля разом із необхідною документацією.

2

Процес оцінювання

Департамент екологічного проєктування та досліджень вивчає подані документи, класифікує проєкти та визначає необхідність ОВД. ОВД мають готувати спеціалізовані установи або інженерні компанії, пов'язані з Генеральним управлінням з питань довкілля.

3

Процедура оцінювання

Компетентний орган оцінює ОВД і може запитати додаткову інформацію перед наданням дозволу на проєкт або вимагати доопрацювання дослідження. Така процедура забезпечує ретельний екологічний розгляд до затвердження проєкту.

Необхідні елементи лівійських оцінок впливу на довкілля

1 Нетехнічне резюме

ОВД має містити виклад складових проєкту простою, нетехнічною мовою та копію арабською. Це забезпечує доступність оцінки для неспеціалістів і широкої громадськості.

2 Опис проєкту

Детальний опис проєкту має включати цілі, графік реалізації, інформацію про ділянку (карти, площу, землекористування), водні ресурси, екологічні умови та наявну інфраструктуру. Такий комплексний огляд формує базову основу для оцінки впливу.

3 Початковий стан довкілля

Початковий стан довкілля має бути описаний з усіма релевантними даними, включно з природними та кліматичними умовами, якістю й ресурсами води, якістю повітря та шумовим забрудненням. Це встановлює передпроектні умови для подальшого порівняння.

4 Аналіз впливів та управління

Оцінка має визначати прямі й непрямі впливи, пропонувати заходи зі зменшення екологічних загроз, оцінювати альтернативи та містити план екологічного управління з описом дій для забезпечення дотримання вимог і моніторингу на всіх етапах проєкту.

Оцінка впливу на довкілля в Чорногорії

Правова база

Закон про довкілля (12/96) вимагає ОВД для проєктів, що можуть мати негативний вплив на довкілля. У межах ОВД програма охорони довкілля повинна враховувати впливи під час аварій або надзвичайних ситуацій, вести облік небезпечних речовин і встановлювати строки виконання заходів.

Розвиток регулювання

У 2005 році Чорногорія ухвалила нові закони про ОВД і стратегічну оцінку впливу (COV), гармонізовані з директивами ЄС, включно з положеннями про доступ громадськості до екологічної інформації та участь у прийнятті рішень. Впровадження планувалося на 2008 рік.

Категорії проєктів

Чорногорські норми передбачають 79 категорій діяльності, що потребують ОВД, зокрема діяльність на охоронюваних територіях, у портах і маринах, а також таку, що може спричинити зміни біорізноманіття. Категорії визначені досить широко, з обмеженими уточненнями щодо розміру, впливу або типу підприємства.

Проблеми впровадження

Участь громадськості в ОВД у Чорногорії не є обов'язковою, а для великих проєктів залишається на розсуд Міністерства. Міністерство щороку видає приблизно 190 «екологічних дозволів» на основі досліджень ОВД, хоча вони обмежені впливами на біорізноманіття та повітря.

Оцінка впливу на довкілля в Словенії

Правова база

У Словенії діють спеціальні закони щодо досліджень впливу (Офіційний бюлетень №66/1996 та №12/2000), які адмініструє Міністерство довкілля. Ці норми встановлюють вимоги та процедури оцінки впливу на довкілля.

Необхідні елементи

Словенські дослідження впливу мають описувати початковий стан довкілля, запланований розвиток, очікувані впливи й шкоду та запропоновані заходи пом'якшення. Міністерство довкілля встановлює критерії окремо для кожного випадку, хоча морські рослинні угруповання прямо не згадуються.

Обов'язкові оцінки

Дослідження впливу потрібні для аквакультурних об'єктів площею понад 0,5 га, портів або марин із понад 10с0 швартовними місцями та проєктів намівання територій. Дослідження проводять уповноважені Міністерством організації, але фінансує їх компанія-забудовник.

SLOVENIAN ADRIATIC

SLOVENIAN ADRIATIC COASTLINE

Оцінка впливу на довкілля в Іспанії

1

Нормативна база

Іспанські норми ОВД відповідають європейській Директиві та діють як на державному рівні (Декрет 1302/1986, BOE 155; Декрет 1131/1988, BOE 239), так і на регіональному, наприклад у Каталонії (Декрет 114/1988, DOGC 1000). Вони встановлюють комплексні вимоги до екологічного оцінювання.

2

Обов'язкові оцінки

Дослідження впливу потрібні для проєктів, визначених у Додатку I до Директиви ЄЕС 85/337, та для всіх втручань, що можуть завдати шкоди охоронюваним природним територіям відповідно до іспанського законодавства. Декрет 1986 року доповнює чинні промислові та водні норми й стандартизує процедури дослідження впливу.

3

Посилені вимоги

На додаток до елементів європейської Директиви, іспанські дослідження впливу мають оцінювати обсяги відходів і енергії, що виникають унаслідок розвитку, здатність довкілля до відновлення та містити програму екологічного моніторингу. Ці додаткові вимоги посилюють охорону довкілля.

Регіональні вимоги ОВД та захист морських трав в Іспанії

Вимоги Каталонії

Каталонські норми вимагають аналізу екологічних систем, включно з бентосними угрупованнями та органічними складовими осадових, у тому самому масштабі, що й загальна батиметрія. Необхідно включати кількісні дослідження популяцій репрезентативних видів із детальним описом методики для майбутнього порівняння.

Механізми правозастосування

Будь-який проєкт, що потребує дослідження впливу, але реалізується без нього, буде зупинено. Пропуски, фальсифікації або порушення умов можуть призвести до припинення робіт. Якщо незаконне втручання порушує довкілля, відповідальні сторони зобов'язані відновити завдану шкоду за вказівками органів влади.

Оновлення законодавства

Королівський декрет 1302/1986 було змінено Національним законом 9/2006 про стратегічну екологічну оцінку, що адаптував європейську Директиву 2001/42/ЄС. Проєкти з потенційним прямим або непрямым впливом на території Natura 2000 потребують ОВД відповідно до вимог природоохоронного органу.

Оцінка впливу на довкілля в Тунісі

Запровадження

ОВД було запроваджено в Тунісі в серпні 1988 року та введено в дію у 1991 році (декрет №91-362). Її мета — оцінити прямі й непрямі екологічні наслідки запланованого розвитку до реалізації, щоб забезпечити обґрунтовані рішення щодо життєздатності проєкту.

Міжнародне визнання

Спільне дослідження Національного агентства з охорони довкілля (ANPE) та Світового банку дійшло висновку, що система ОВД Тунісу є важливим досягненням у запобіганні забрудненню та охороні довкілля й лише незначно відрізняється від стандартів Світового банку.

1

2

3

4

Масштаб впровадження

У 1991 році в Тунісі проведено 231 ОВД. Протягом наступного десятиліття щороку опрацьовували 1000–1200 ОВД, розподілених між інфраструктурними (2%), будівельними (15%), промисловими (45%), туристичними (4%), сільськогосподарськими (10%) проєктами та управлінням відходами (16%).

Розвиток регулювання

Декрет №1991 (11 липня 2005 р.) поліпшив урахування секторів, охоплених ОВД, установивши, що оцінки впливу повинні виконувати кваліфіковані експерти та інженерні компанії, а строки погодження залежать від типу проєкту.

Оцінка впливу на довкілля в Туреччині

1 Правова основа

Регулювання досліджень впливу в Туреччині міститься в Законі про довкілля (Закон від 9.8.1983). Цей загальний закон вимагає від організацій і підприємств, чия запланована діяльність може створювати екологічні проблеми, готувати звіти про очікувані впливи.

3 Поетапний підхід

Менші проекти, як-от резервуари баластних вод, рибальські порти, марини або хвилеломи, потребують лише попередніх досліджень. Якщо вони виявляють значний потенційний збиток, повна процедура дослідження впливу стає обов'язковою.

2 Категорії проектів

До проектів, що потребують повного дослідження впливу, належать теплові й атомні електростанції, нафтопереробні заводи, порти для суден понад 1 350 тонн, трубопроводи, сховища, промислові та судноремонтні об'єкти. Морські бурові установки та масштабні днопоглиблювальні й наливні роботи також потребують комплексної оцінки.

4 Чутливі території

Повна процедура дослідження впливу також обов'язкова в усіх «чутливих» районах, включно з національними парками, охоронюваними територіями та секторами виробництва морських ресурсів. Хоча луки морських трав прямо не згадуються в нормах ОВД, такі види, як *Posidonia oceanica* та *Zostera noltii*, охороняються відповідно до «Циркуляра про морські та внутрішні води №37/1».

Узагальнення норм ОВД у Середземномор'ї

Розвиток регулювання

Аналіз норм ОВД у середземноморських країнах показує, що багато з них посилили чинне законодавство. Такі країни, як Алжир і Чорногорія, створили спеціальні правові рамки екологічного оцінювання, тоді як інші, зокрема Лівія, розробляють нові правила.

Ефективність впровадження

У країнах із чинним законодавством про дослідження впливу ці процедури загалом довели свою ефективність. Поширення процедур ОВД є прогресом, хоча оцінювання й досі більше зосереджене на наземному, ніж на морському середовищі.

Обмежена увага до моря

Додатки до нормативних процедур досліджень впливу містять небагато видів діяльності, пов'язаних із морською сферою, переважно портову інфраструктуру та морські транспортні шляхи. Деякі країни також охоплюють берегозахисні роботи, морське днопоглиблення, аквакультурні установки, намівання територій і морські випускні трубопроводи.

Захист морських трав у середземноморських системах ОВД

Обмежене пряме згадування

Прибережне середовище рідко прямо згадується в нормативних текстах, а рослинні угруповання, що там розвиваються, — ще рідше. Водночас з'явилися регіональні ініціативи, наприклад у Лігурії (Італія), де встановлено процедури, що спеціально враховують впливи на луки *Posidonia*.

Правовий захист

Відсутність прямих згадок про луки морських трав у процедурах дослідження впливу часто компенсується правовим охоронним статусом видів морських фанерогамів. Такий захист може бути прямим (через національні або регіональні закони) чи непрямым (через міжнародні конвенції або директиви).

Регіональна співпраця

Програма *Posidonia* Interreg IIIB сприяла співпраці між такими регіонами, як Лігурія (Італія), РАСА (Франція) та Каталонія (Іспанія), результатом чого став регіональний нормативний посібник з управління впливами на луки *Posidonia oceanica*. Це важливий крок до гармонізованих підходів до захисту.

Сильні сторони середземноморських систем ОВД

Збалансоване прийняття рішень

Дослідження впливу є
засобом поліпшення та
раціоналізації рішень щодо
розвитку. Вони дають змогу
зважувати екологічні
міркування разом з
інтересами місцевих громад і
очікуваннями економічної
вигоди, формуючи більш
сталі результати.

Вимога за замовчуванням

У деяких
середземноморських країнах
процедура дослідження
впливу є правилом для
проєктів розвитку, а
звільнення — винятком.
Поширення такого підходу
на весь регіон забезпечило б
комплексне врахування
довкілля для більшості
проєктів.

Системи моніторингу

Кілька країн запровадили
нормативні системи
моніторингу та контролю під
час етапів розвитку й після
них. Такий постійний аналіз
перевіряє адекватність
рекомендованих методів і
їхню ефективність у
зменшенні впливів на
довкілля.

Слабкі сторони середземноморських систем ОВД

Коли керівники проєктів самі фінансують дослідження впливу, існує ризик поверхневих оцінок або залучення недосвідчених виконавців для скорочення витрат. Ризик зростає, якщо країни не акредитують і не перевіряють кваліфікацію виконавців, що може призводити до різної якості та рівня компетентності, особливо за відсутності детальних процедурних настанов.

Фінансові відносини між забудовниками та оцінювачами можуть спричиняти систематичне заниження потенційної екологічної шкоди. Крім того, відсутність стандартизованих протоколів ускладнює середньостроковий моніторинг і перешкоджає змістовному порівнянню результатів на національному рівні. Нарешті, навіть коли ОВД визначена в національному законодавстві, затримка нормативних актів із впровадження може зробити ці закони неефективними на практиці.

Майбутні напрями захисту морських трав у середземноморських ОВД

7

Середземноморські країни

Держави-члени ЄС зі стандартизованими вимогами ОВД щодо захисту морських трав

79

Категорії проектів

Види діяльності, що потребують ОВД у Чорногорії, демонструючи широке охоплення систем оцінювання

1991

Рік впровадження

Рік, коли Туніс почав застосовувати систему ОВД, що демонструє розвиток екологічного захисту

1000+

Щорічні оцінки

ОВД, що щороку проводяться лише в Тунісі, підкреслюючи масштаб процесів екологічного розгляду

Попри виклики, середземноморські країни досягли значного прогресу в розвитку систем оцінки впливу на довкілля. Захист екосистем морських трав, особливо луків *Posidonia oceanica*, дедалі частіше включається до цих систем — безпосередньо через спеціальні норми або опосередковано через закони про охорону видів.

Надалі ключовими будуть стандартизація методик оцінювання, посилення систем акредитації екологічних оцінювачів і більший акцент на морських екосистемах у вимогах ОВД. Регіональні ініціативи співпраці, такі як *Posidonia Interreg IIIB*, демонструють потенціал гармонізованих підходів до захисту морських трав у всьому Середземноморському басейні.

These training materials have been compiled by bringing together existing literature and general practices. While utmost care has been taken to ensure the accuracy and timeliness of the information contained within, it should be noted that relevant legislation, standards, and practices are subject to change. Therefore, the author is not responsible for any consequences arising from the use of the information presented in this material.